

Néhány gondolat a honi légvédelmi csapatok alegységei hadtápbiztosításának korszerűsítéséről

Vajda Sándor alez.

A honi légvédelmi csapatok alegységei hadtápbiztosításának felülvizsgálata — a jelenlegi szervezési, anyaggazdálkodási, nyilvántartási, elszámolási, javítási és ellenőrzési rendszerből kiindulva — szükségszerűvé vált.

A jelenlegi hadtápbiztosítási rendszer alapján célszerűnek látszott vizsgálat alá venni, hogy a személyi, anyagi feltételek mennyiben felelnek meg a korszerű harcászati elveknek, békegazdálkodási rendszernek.

Az elemzések alapján feladatommak tekintetem elgondolás kialakítását az alegységek hadtápbiztosításának olyan változatára, mely a hadműveleti ellátás eddigi rendszerét nem sértve olyan lehetőségeket teremt a hadtápbiztosítás minden területén, mellyel az eddigi szervezeti forma, anyagi eszközök, nyilvántartás rendszerében minőségi változás állhat elő.

1. A kis alegységek hadtápbiztosításának — üza., élm., ruh., étl., elhe., száll. szolg. — jelenlegi helyzete alapvetően megfelel a követelményeknek és képes a mindennapi élethez, kiképzéshez szükséges feltételek biztosítására.

Az elmúlt években bekövetkezett — elsősorban — gazdasági jellegű változások azonban olyan problémákat okoznak a békeellátás területén, amelyek felvetik azt a gondolatot, hogy a lehetőségekhez képest korrekciókat, esetleg új elveket célszerű kialakítani.

Ezt befolyásolja az a tény, hogy a feladatot — lehetőleg — létszám-növekedés nélkül kell megoldani.

A végrehajtandó feladatok függvényében vizsgálva a kis alegységek hadtáp szervezetét, megállapítható, hogy az igen körülményesen, feszítetten és leterhelve tudja csak feladatait ellátni.

A fenti problémák megoldásának egy változata az alábbi lehetne:

Keresni kellene a kis alegységek utalásának lehetőségét az azonos vagy közeli helyőrségben levő más fegyvernemi egységekhez békeellátás szempontjából teljes egészében (kivéve a különleges szakanyagokat), valamint „M” anyagok frissítése, cseréje érdekében.

A kis alegységek raktáraikban „M” készletekkel és fontosabb anyagokból (élm., úza., eü.) csak átmeneti készletekkel rendelkezének. Az átmeneti készlet azt a célt szolgálja, hogy adott esetben egy bizonyos ideig (10—15 nap) saját magukat utánszállítás nélkül el tudják látni.

A hadtápanyagok javítása, mosatása az ellátó alakulat kötelessége lenne, ilyen irányú keretekkel, jogcímeikkel az ellátó rendelkezne, kivételt képezének a különleges szakanyagok és a közüzemi díjak jogcímei, melyek felett a kis alegység rendelkezne. A kis alegységeknél az egészségügyi szolgálat, valamint a szállító szolgálat parancsnok hadtáphelyettes (ellátószakasz-parancsnok) hatáskörében maradhatna.

Elsőrendű feladat lenne a magasabb harckészültségbe helyezéssel járó azonnali hadtápbiztosítási feladatok zökkenőmentes végrehajtásának biztosítása.

E változat szerint az utalt kis alegység a gazdálkodás tervezésében csak közvetve venne részt, elsősorban a felszámítási adatok megadásával, szükségletek meghatározásával, mentesülne az alapvető nyilvántartási, elszámolási kötelezettség és az önálló vételezési feladatok alól.

A békeanyagokkal kapcsolatos raktári műveletek csökkennének, mivel élelmezési és ruházati anyagokból csak kézi készlettel (1 napi, illetve cserekészlet), üzemanyagból, elhelyezési anyagból, valamint egészségügyi anyagból átmeneti, békekészlettel rendelkezének (10—15 napi).

E változat szállító kilométer-megtakarítást eredményezne és több idő állhatna rendelkezésre a megelőző-segítő ellenőrzésre. Gyakorlatilag a kis alegységekre háruló adminisztratív megterhelés is csökkenne.

A felsorolt előnyök mellett figyelembe kell venni az alábbiakat:

A besegítő ellátó egység hadtápállományával a kapcsolatot állandóan és megbízhatóan tartani kell, mert ezek a kis alegységek állandó készült-ségű feladatot látnak el és a hadtápállománynak adott esetben a legrövidebb időn belül el kell a helyét foglalnia.

Az ellátó és utalt egységek, alegységek parancsnok hadtáphelyettesei (ellátószakasz-parancsnokok) között alapos koordinációs munkát kell kifejteni. Az utalt alakulat parancsnok hadtáphelyettesének (ellátószakasz-parancsnoknak) napi pontosítást kell végezni.

Az utalt alegységek parancsnok hadtáphelyettesei (ellátószakasz-parancsnokai), szolgálatiág-vezetői szakmai munkában (tervezés, szervezés, nyilvántartás, önálló gazdálkodás) bizonyos vonatkozásban elmaradhatnak a mindennapi gyakorlattól.

Az ellátó egységeknek figyelembe kell venni és ki kell elégíteni az utalt alegység különleges igényeit. Ez bizonyos többletmunkát eredményezhet az ellátó részére.

Tisztázandó lenne az is, hogy a gazdálkodás pozitív vagy negatív eredményei hogyan érintik az utalt alegységet, kit, milyen mértékben érint az engedélyezett jogcímeiken belüli átcsoportosítások megvalósítása, a megtakarítások felhasználása.

2. A kis alegységek hadtápbiztosításával kapcsolatos problémák megoldásának egy másik változata lehet a következő:

Több kis alegységnél nincs szervezetszerű hadtáphelyettes. Ezt a beosztást az amúgy is leterhelt ellátószakasz-parancsnok tiszthelyettes látja el. Ezek egyre nehezebben képesek megfelelni a növekvő igényeknek. Ellentmondásos és szembetűnő az a tény, hogy ugyanakkor a felcser (SH. pk.) tiszti beosztás.

Általános jelenség, hogy kevés a hivatásos állományú tiszthelyettes. Ennek egyik oka az, hogy a parancsnokok nem tudják elküldeni hivatásos tiszthelyettesi iskolára tiszthelyetteseiket, mivel személyenként több munkaterületet látnak el, így kiesésük tovább növeli az amúgy is meglévő problémákat.

Az üzemanyag és ruházati szolgálatvezetői feladatokat egy tiszthelyettes látja el. Ez a tény több vonatkozásban zavarólag hat. E kettős munkakör nem elsősorban a gyakorlati ellátási feladat vonatkozásában problémás, inkább az ezen anyagokkal kapcsolatos tervezési, nyilvántartási, elszámolási, ellenőrzési feladatok okoznak többletmunkát.

A tiszthelyettes kétfelé tartozik elszámolással, helyesebben az előjáró rúzszeről két szolgálati ág szab feladatot, számoltat el. Rövidebb-hosszabb ideig tartó kiesése esetén a helyettesítőre többszörös többletmunka hárul. Gyakorlatilag ez azt tételezi fel, hogy olyan tiszthelyettesi állománnyal kell rendelkezni, akik legalább három szolgálati ág munkáját jól ismerik, olyan alaposággal, hogy ott teljes mértékben helyettesíteni tudjanak.

Jelenleg a tiszti, tiszthelyettesi és sorállomány étkeztetése nincs elhatárolva, különválasztva. Ehhez nincs is biztosítva a tiszti ellátás elhatárolására semmi lehetőség.

Nincs figyelembe véve, hogy ezen kis alegységeknél (eltérően más hasonló fegyvernemi kis alegységektől) az összlétszámot tekintve lényegesen nagyobb a tiszti és tiszthelyettesi létszám.

Az étkeztetési szolgálatvezető tiszthelyettes átlagosan napi 11—12 órát dolgozik. Egy személyben mint étkeztetési szolgálatvezetőre hárul az adminisztráció vezetése, a beszerzés, a raktári munka, a tiszti étkezdével kapcsolatos tevékenység (laktanyai, polgári befizetések), a szociális ellátás biztosítása (családtagok részére beszerzés, elosztás stb.) és a kisegítő gazdaságban való ténykedés.

A szakácsállomány leterhelése is nagyobb. Felszolgálót a rendszerezett létszámból kell kigazdálkodni. Az ételek elhordása is tömegesebben jelentkezik a családtagok részéről, mint általában.

A problémák megoldása *minimális* létszámnövekedéssel megoldható lenne és kielégítené az alábbi alapvető követelményeket is:

- a szervezeti, adminisztrációs felépítése feleljen meg mind a béke-, mind a háborús ellátásnak;
- megbízhatóan biztosítsa egymás, valamint más részleg beosztottainak helyettesítését;
- messzemenően vegye figyelembe a HM elvtárs 0010. sz. Utasítását (leterhelés csökkentése);
- perspektivikusan feleljen meg egységszintű periférikus gépi adatfeldolgozás követelményeinek;

— vegye figyelembe a fegyvernemi sajátosságokat és zárja ki az esetleges szolgálati (nem az anyagbeszerzésből adódó) kettősségeket.

A változat szervezeti felépítésének lényege:

A PK HTPH alárendeltségébe egy összevont gazdálkodású alegység és az egészségügyi szolgálat tartozik. Az összevont gazdálkodású alegység számviteli, raktározási és beszerző részlegről áll.

Ebben a változatban a parancsnok hadtáphelyettes feladatköre, jelentősége lényegesen megnövekedik. A szolgálatiág-vezetők által eddig végzett gazdálkodási tevékenységet gyakorlatilag neki kell végezni. E tevékenységében segíti — alapvetően az alapadatok megállapításában, valamint a mutatók megadásában — a számviteli részleg és a raktározási részleg vezetője. Az előljáró szolgálati ágakkal közvetlenül ő érintkezik.

Az összevont gazdasági alegység magába foglalja az élelmezési, ruházati, üzemanyag, elhelyezési szolgálat feladatait és a szolgálattal járó egyéb kötelezettségeket (kisegítő gazdaság, tisztai étkeзде, javító műhelyek bizonylati tevékenysége stb.).

Az egyes részlegek között szoros kapcsolat van, mely kapcsolat részben a napi biztosítási feladatok végzésében a beszerző részlegtől indul ki és a raktározási részlegen keresztül a számviteli részlegnél nyer befejezést, illetve a központi szervektől biztosított anyagok a raktározási részlegen keresztül kerülnek a számviteli részleghez. Az egyes részlegek munkarendjét a parancsnok hadtáphelyettes alakítja ki.

A szállítási feladatokkal járó mindennemű tevékenység — tervezés, ellenőrzés, elszámolás stb. — a beszerző részlegen keresztül valósul meg.

Az egészségügyi szolgálat közvetlenül a parancsnok hadtáphelyettesnek van alárendelve, a szolgálattal járó tevékenységét — együttműködve más szervekkel — önállóan fejtí ki.

A számviteli részleg alapvető feladata lehet: a számviteli okmányok felfektetése, a gazdasági műveletek (anyagmozgatás) rögzítésére szolgáló bizonylatok kiállítása (utalványozás), érvényesítése. A beérkező okmányok nyilvántartásba vétele, belső utalványok érdemi számszaki ellenőrzése, az ellenőrzés során tapasztalt rendellenesség megszüntetése, illetve kivizsgálása. Az okmányok záradékolása és a változások átvezetése a főnyilvántartáson. A gazdasági beszámoló jelentésekhez adatok szolgáltatása, anyagelszámolás, javítóműhely, raktár, konyha, valamint az alegységek által felhasznált szakanyagok elszámolásának, nyilvántartásának ellenőrzése. Készletjelentés, hitelhelyzet jelentés megszerkesztése és előterjesztése a parancsnok hadtáphelyettesnek. Leltározási okmányi előkészítése, a leltári okmányok feldolgozása, a gazdálkodás elemzéséhez szükséges statisztikai adatok gyűjtése, rendszerezése, jelentés a parancsnok hadtáphelyettesnek. Belső gazdasági ellenőrzések végrehajtásában való részvétel.

A raktározási részleg alapvető feladatai lehet: a raktári nyilvántartások felfektetése, a közvetlenül, valamint a beszerző részlegtől érkezett anyagok fogadása, raktárban való elhelyezése, nyilvántartásba vétele, az anyagok kiadásának megszervezése, végrehajtása. A nyilvántartó lapoknak (kartonok) a számviteli részleghez való felterjesztése.

A beszerző részleg alapvető feladatai lehetnek: a beszerzéssel, vételezéssel kapcsolatos okmányok kezelése, elszámolása. A beszerzések, vételezések egyeztetése, a beszerzések, vételezések végrehajtása, raktárrészlegnek átadása. Mosatás, csere stb.

Az aleggységek e változat esetén az alábbiakat végeznék: az aleggység használatában levő anyagokról és azok változásairól aleggység nyilvántartási könyv vezetése. Az aleggység anyagi készleteinek változásával kapcsolatos bizonylatok eljuttatása a számviteli részleghez. A személyi állomány részére, valamint a körletek berendezésére kiadott anyagok, berendezések nyilvántartása, személyhez kötése. Az aleggység használatában levő anyagokban keletkezett károk, hiányok kivizsgálása.

A nyilvántartások, okmányolások, elszámolások rendszerének a szervezeti formának megfelelő részletes kimunkálása szükséges. Általános elvként azonban megállapítható, hogy az adminisztrációnak egyszerűsödnie kell és távlatokban meg kell felelni az egységszintű gépi adatfeldolgozás rendszerének. E munkával párhuzamosan kimunkálásra vár az egyes részlegek közötti kapcsolatok meghatározása is.

Előljáróban azonban egy-két gondolatot célszerűnek látszik felvetni:

A beszerző a vételezett, vásárolt anyagokat a szervektől kapott okmány alapján adja, illetve a raktáros okmány alapján veszi át. Ennek megtörténtét nem az okmányon rögzítik, hanem előre nyomtatott „Okmánykísérő” tömbön igazolják, melyhez csatolja a beszerző az okmányokat és úgy adja át a számviteli részlegnek. Erre az „Okmánykísérő” tömbre a beszerző és a raktáros az anyagok minőségi, mennyiségi megállapításait feltüntethetik.

A raktárban tárolt azon anyagokról, melyen nem központi kiutalással, vételezéssel kerülnek a raktárba, a raktáros kartonrendszerrel számol el. Gyakorlatilag ez a napi helyzetet hűen tükrözi. A számviteli részleg felé összesített kimutatáson naponta, illetve egyes anyagnemekről 10 naponként számol el. A központi kiutalásos anyagokról a raktári nyilvántartást a számviteli részleg vezeti.

A számviteli részlegnél azon anyagokról főnyilvántartási könyvet vezetni nem célszerű, melyekről az egység illetékes szakága párhuzamosan vezet. Ezen anyagokról a számviteli részlegnél raktári nyilvántartást vezetnek, melyet a raktárrészleg vezetője által benyújtott összesített kimutatás alapján pontosítanak. Gondolok itt elsősorban az élelmezés által központilag vételezett nem romlandó anyagokra és élm. felszerelésekre, az üzemanyag és technikai eszközökre, a ruházati és felszerelési cikkekre. Az említett anyagokról a főnyilvántartási könyvet az egység szakága vezetné. Az aleggységeknél olyan anyagokról vezetnének nyilvántartást, mely anyagok beszerzésének joga az aleggységet érinti.

Fentiekben leírt változat bevezetésével párhuzamosan, illetve ezt megelőzően az alábbi alapvető területeken szükségesnek látszik módosításokat eszközölni, illetve új rendszereket, elveket kidolgozni:

A parancsnok hadtáphelyettes funkcionális kötelmeinek kidolgozása.

Mint említettem, a parancsnok hadtáphelyettes munkaköre lényegesen megváltozna. A hadtápszolgálat egységet nem érintő gazdálkodását

teljes egészében ő dolgozná ki és a részlegeken keresztül valósítaná meg. Az előljáró szolgálatiág-vezetőkkel ő tartaná a kapcsolatot. Ez első olvasásra talán túlzottnak tűnik, azonban ha figyelembe vesszük azt az elképzelést, hogy az ellátást nagyrészt az egységtől kapja, így az ezzel kapcsolatos alapvető tervezési dolgok alól mentesül. Hasonlóan kidolgozásra várnak a gazdálkodási alegység funkcionális kötelmei is.

A szervezett tevékenység folytatása érdekében kidolgozásra vár a hadtápszolgálat szervezeti határozványa. A szolgálat részéről végrehajtandó feladatok alapvetően nem változnak, inkább rendszerében lesz eltérés. Meg kell határozni a kapcsolatokat és feladatokat a parancsnok hadtáphelyettes és összevont gazdálkodási alegység felé és egymás között, az összevont gazdálkodási alegységen belül az egyes részlegek felé és között, a raktározási részleg és szállító alegység felé és között.

E szervezeti határozványban rögzíteni kell, hogy magasabb harckészültség esetén a békeszervezet hogyan alakul át hadi szervezetté.

Az egységnek a tervezést egységesíteni kell. Meg kell határozni, illetve ki kell dolgozni azon terveket, melyek vezetése szükséges és melyből a parancsnok hadtáphelyettesek megfelelően gazdálkodni tudnak, esetenként jelenteni képesek. Gondolok itt elsősorban az éves munka- és ellenőrzési tervre, gazdálkodási tervre, a magasabb harckészültségbe helyezés tervére. E mellett ki kell dolgozni mindazon segédterveket, nyilvántartásokat, melyeket a főfeladatok megvalósítása érdekében célszerű vezetni. Ilyenek például: mutatók, jogcímek, keretek stb. állása.

A jelenlegi vételezési, illetve utánszállítási rendszert célszerű felülvizsgálni és a lehetőségekhez képest centralizálni. Ennek megoldása nem egyedüli hadtápprobléma. Az utánszállítás és vételezés több szolgálati ág állandó, folyamatos tevékenysége. Ismert érv, hogy a vételezéseket, utánszállításokat össze kell hangolni, össze kell kapcsolni. Sokat vitatott kérdés, milyen anyagokat lehet együtt szállítani, illetve milyen anyagszállítást lehet pótkocsin megoldani. Az anyagok együttszállítását a konténerben való szállítás többségében megoldja, a pótkocsival való összekapcsolt szállítás elsősorban kényelemszeretet kérdése. Alapvetően ennek megoldása az előljáró összehangolt tevékenységének függvénye.

A feladatok ellátásához jól képzett, stabil tiszthelyettesi állományra van szükség. Ennek egyik alapfeltétele az lenne, ha minél több továbbshizsgáló tiszthelyettes mehetne hivatásos tiszthelyettesi iskolára. Mint az előbbiekben említettem, ennek elsősorban olyan akadály van, hogy a hadtápszolgálat hosszabb ideig nem tudja személyüket nélkülözni az amúgyis nagy leterhelés mellett. Ennek megoldását elsősorban abban látom, hogy az OLP ilyen irányú problémáinak figyelembevételével kell a vizsgálatot lefolytatni, a megoldást keresni.

Javaslatom — mely találkozik az alárendeltek véleményével is — a következő: OLP alárendeltségébe tartozó kis alegységek továbbshizsgáló tiszthelyettesei részére a Központi Tiszthelyettesképző Iskola tantervének figyelembevételével lehetne levelező tanfolyamot szervezni és beindítani. Ennek megszervezésére és megvalósítására legnagyobb lehetősége a Központi Tiszthelyettesképző Iskolának, valamint a Hadtáp Kiképző Központnak van.

A kis alegységek tiszti, tiszthelyettesi és sor kiképzési — elsősorban szakmai — rendszerén is változtatni kell, elsősorban tartalmi és kis mértékben rendszerbeni vonatkozásban. Mivel a gazdálkodás területei és az e feladatokkal járó kisegítő tevékenységek (adminisztráció, szállítás, tárolás stb.) centralizálódnak, így a részlegvezetők szakmai felkészültsége is meg kell, hogy változzon. Tiszti szakmai kiképzés (parancsnok hadtáphelyettes) az újonnan jelentkező, gazdálkodásban felelősségteljesebb személyes részvétel alapján konkrétabb kell, hogy legyen. Az általa személyesen vezetett területek megfelelő irányításához és érdembeli munkájához szakmai ismereteit növelni kell.

A tiszthelyettesek szakmai kiképzését a részleg feladatainak megfelelően kell kidolgozni, átszervezni.

A sorállomány szakmai (elméleti, általános gyakorlati) kiképzését teljes egészében a szakmai alapozó kiképzésnek kell biztosítani. Az alegységeknél a gyakorlati tevékenységet, komplex foglalkozásokat és szakharcászati alaki kiképzést kell végrehajtani.

Befejezésül csak annyit szeretnék rögzíteni, hogy cikkemben a „kijelentő mód” igénye nélkül csupán néhány gondolatot kívántam felvetni a honi légvédelmi csapatok kis alegységei hadtápbiztosításának további korszerűsítése érdekében, azzal a reménnyel, hogy a hozzászólásokkal együtt e kis tanulmány is elérheti alapvető célját: az ügy előbbrevitelét!